

Z OBSAHU ČÍSLA

Nový pavilon neurologické kliniky

Noví vedoucí pracovní FN

Časopis Scan vychází 20 let

Rozvoj výuky na stomatologické klinice
v roce 2010

Workshop kardiochirurgické kliniky

Profesor Mělka - nepřehlédnutelná
osobnost fakulty

Historie medicíny ve filatelii (8)

Jak jsme začínali na lékařské fakultě

Černobílé poklady z archívu muzea

Škola ve fakultní nemocnici

Galerie Na Hradě

Země lidí objektivem Jana Smita:
Halikarnásson

Foto J. Bobr

Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.

Šéfredaktor: Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc. Sekretářka redakce Alena Hejnová. Adresa redakce steiner@lfhk.cuni.cz

Redakční rada: PhDr. Josef Bavor, prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., doc. MUDr. Roman Chlábek, Ph.D., prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Bc. Iveta Juranová, Ing. Eva Kvapilová, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c., prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., Mgr. Jiří Štěpán, Bc. Hana Ulrychová, Miroslav Všečetka, doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D., RNDr. Josef Židů, CSc. Vydává Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako čtvrtletník v nakladatelství ATD Hradec Králové (atd.hk@seznam.cz) • Ročník XXI (2011), č. 1 Zhotovila Tiskárna Avalon, s.r.o., Praha • MK ČR E 11425 • ISSN 1211–295X

(Časopis Scan je zveřejněn též na webových stránkách FN a LF na adresách <http://pavouk.fnhk.cz/nove/> v kapitole Pro širokou veřejnost a <http://lfhk.cuni.cz> v kapitole Informační služby - Časopisy)

NOVÝ PAVILON NEUROLOGICKÉ KLINIKY

Název příspěvku je poněkud nadnesený, nebudeme popisovat nový pavilon, ale pavilon vzniklý zásadní rekonstrukcí budovy č. 8 v průčelí „náměstí“ v historické části nemocnice. Objekt má zajímavou historii: jeho základ byl postaven v roce 1926 podle návrhu ing. Arch. B. Adámka jako součást Nové okresní nemocnice v Hradci Králové. Půdorys historické části objektu zůstal nedotčen, nezměnila jej ani stávající rekonstrukce, avšak bezokenní koncové části obou křídel budovy byly původně postaveny jen do výše 1. poschodí a na jejich střeších byly terasy. Budova byla poměrně brzy kapacitně nedostačující a v roce 1949 byly obě terasy zastavěny a budova při pohledu z průčelí dostala tvar, na jaký jsme zvyklí. V roce 1967 bylo za původní budovu přistaveno další jednopatrové křídlo, takže půdorys budovy dostal tvar písmene T. V roce 1992 bylo na toto křídlo přistavěno další patro. Zásadní nevýhodou přístavby „zadního“ křídla bylo nerespektování konstrukčních výšek historické budovy. Tyto rozdíly musely být v 1. a 2. poschodí překonány schodištěm.

Od svého vzniku až do roku 2004 sloužila budova potřebám interních oborů. Po dostavbě nového pavilonu interních oborů byla pak používána jako jakýsi expanzní prostor, sloužící pro přechodné umístění klinických pracovišť, pro která se připravovaly nové prostory. Nejprve, od r. 2004 do r. 2006 zde sídlila Plicní klinika, která musela opustit areál na Pospíšilově třídě a rekonstruoval se pro ni objekt č. 14 (původně Klinika gerontologická a metabolická) a potom, do r. 2009, Psychiatrická klinika, pro kterou se stavěl úplně nový pavilon.

Stojí za zmínku, že podle Strategického plánu další výstavby FN HK z roku 2000 mělo být umístění Psychiatrické kliniky v rekonstruované budově č. 8 definitivní. Ukázalo se však, že pracoviště Psychiatrické kliniky má tak specifické požadavky, že jim v žádném případě není možné vyhovět rekonstrukcí starého objektu. V aktualizaci Strategického plánu z roku 2002 bylo proto rozhodnuto postavit pro Psychiatrickou kliniku nový pavilon a rekonstruovat budovu č. 8 vyřešit problém Neurologické kliniky, jejíž další působení ve Staré nemocnici bylo z medicínského hlediska krajně nevhodné. Tento nový záměr byl zpracován ve formě studií a studie rekonstrukce budovy č. 8 čekala na svou příležitost, rozumějte finanční prostředky na realizaci, až do dubna 2009.

Za zaznamenání stojí potvrzení známého „dlouho nic a pak hned“. Někdy v polovině dubna 2009 nás Ministerstvo zdravotnictví informovalo o tom, že získalo z Fondu národního majetku 1,5 mld. Kč na realizaci strategických projektů ve fakultních nemocnicích. O finanční prostředky jsme se mohli ucházet předložením investičních záměrů do jednoho týdne po této výzvě. Ve stanovené lhůtě jsme předložili záměr na rekonstrukci budovy č. 8 a na rekonstrukci Fingerlandova ústavu patologie s přístavbou pro Ústav soudního lékařství (jeho studie vycházela rovněž z Generelu z roku 2002 a byla připravena v roce 2004). Oba naše projekty byly schváleny a na každý byla uvolněna dotace 200 mil. Kč.

Při každé projektové činnosti, a ve zdravotnictví to obzvlášť platí, vzniká velký problém, změní-li se zadavatel – nový má téměř vždy jiné představy, než původní. U Neurologické kliniky se změnilo její vedení a tak začala, ve spolupráci s ing. arch. J. Hochmanem a projektovým ateliérem H1&Hájek, s.r.o., hektická revize původní studie a po jejím schválení příprava projektové dokumentace pro stavební povolení, na základě kterého mohlo být vypísáno výběrové řízení na dodavatele stavby. O hektické přípravě píšeme proto, že nebyly jasné podmínky čerpání dotace a nějakou dobu jsme dostávali informace, že peníze, které nedokážeme vyčerpat v roce 2009 nebude možné převést do dalšího roku. Teprve později, až téměř v závěru roku, se ukázalo, že převod bude možný a další práce již probíhaly v klidnější atmosféře.

Projekt pro stavební povolení byl dokončen v červnu 2009. Proběhla veřejná obchodní soutěž na dodavatele stavby – jediným kritériem výběru byla nabídková cena – a v září byla jako nejvýhodnější vyhodnocena nabídka firmy VW Wachal z Kroměříže s cenou 155 mil. Kč. S firmou byla uzavřena smlouva o dílo a stavba byla zahájena 5. října 2009. Musím přiznat, že výsledek soutěže jsme přijali s rozpaky, neboť šlo o pro nás neznámou firmu a nebyli jsme si jisti, zda stavbu dokáže provést v kvalitě, na kterou jsme zvyklí. Již na tomto místě však musím napsat, že obavy byly zbytečné – firma zvládla dokončení stavby v požadovaném termínu a v odpovídající kvalitě.

I když 200 mil. Kč se zdá být částka velká, obecně platí, že na žádnou stavbu jsme neměli peněz nazbyt. I v tomto případě jsme usilovali o úsporná řešení. Přesto však padlo jedno velkorysejší, ale nezbytné rozhodnutí. Měla-li rekonstrukcí vzniknout plnohodnotná nemocniční budova bylo nutné vyrovnat výškové rozdíly mezi historickou částí budovy a přístavbou. Toho nebylo možné dosáhnout jinak než zbouráním horních pater přístavby a jejich novou výstavbou v odpovídající konstrukční výšce. Přístavbu bylo nutné prodloužit pro získání další nezbytné vertikální komunikace, která bude sloužit pro zásobování kliniky. Před historickou částí budovy byla navržena prosklená přístavba, řešící vstup do budovy pro chodící a ležící pacienty. Na střeše historické části budovy vznikly 3 nástavby se strojovými výťahy a vzduchotechnickými zařízeními. K jižnímu křídlu budovy byla navržena okrouhlá jednopodlažní přístavba se zvláštním vchodem do výukové části kliniky. Předpokládala se částečná sanace historické části objektu proti zemní vlhkosti (všechny historické budovy trpí nedostatečnou izolací proti zemní vlhkosti a jsou jí zasaženy suterény a částečně i přízemí objektů). Předpokládali jsme samozřejmě propojení objektu s dalšími pavilony nemocnice pomocí nadzemního koridoru. V první fázi jsme však uvažovali napojení přes Plicní pavilon do kterého měl koridor ústít přes výťahovou šachtu na západním průčelí.

Během roku 2009 se ukázalo, že finanční prostředky alokované na tuto stavbu nelze použít k jiným účelům a dohodli jsme s Ministerstvem zdravotnictví, že rozpočet bude posílen o dalších 23 mil. Kč. To nám umožnilo provedení úplné sanace objektu, prohloubení suterénu

a zvýšení jeho stavební výšky tak, že jej bylo možné využít pro umístění některých provozních částí kliniky. Dále jsme mohli prodloužit nadzemní koridor až za Plicní kliniku a napojit jej do koridoru, který spojuje Plicní kliniku s Hemodialýzou, zvětšili jsme počet parkovacích míst u kliniky a upravili komunikace v okolí a nakonec (není to vidět, ale je to velmi důležité) mohli jsme upravit na objekt navazující síť rozvodů silnoproudu, vody a kanalizace.

Stručně teď popíšeme náplň jednotlivých podlaží:

- suterén – pracovna pro hospodárku kliniky, šatny, archiv, zázemí pro sanitáře, příruční sklad pro pracovníka údržby
- přízemí – západní křídlo: vyšetřovna pro centrum bolesti, zákrokový sál s příslušenstvím, stacionář (16 lůžek); východní křídlo: ambulance, pracovny vedení kliniky a sekretariátu, výuková část (posluchárna pro 45 studentů se zázemím); jižní křídlo: poradny a ambulance
- 1. poschodí – západní a jižní křídlo: iktové centrum (6 lůžek JIP + 16 lůžek intermediárních); východní křídlo: elektrofyziologické laboratoře, spánková laboratoř (3 lůžka)
- 2. poschodí – západní a jižní křídlo: všeobecná neurologie (24 lůžek); jižní křídlo: dětské oddělení (15 lůžek).

Podrobnější popis včetně provozních vazeb bude jistě v příspěvku o medicínské náplni pavilonu z pera pracovníků kliniky.

Klinika bude mít v nových prostorách k dispozici celkem 4.946 m² provozních ploch (v současné době ve Staré nemocnici má 3.212 m²).

Pokud jde o vzhled budovy, počkáme na názor odborníků. Z laického hlediska se zdá, že došlo k velmi zdařilé

kombinaci historických prvků původní budovy s moderními doplňky (prosklený vchod, ozvláštnění bočních stěn obkladem z desek Max Exteriér). Jižní přístavba pak vytváří zajímavý přechod mezi historickou částí nemocnice k prostoru s moderní zástavbou. O Fakultní nemocnici Hradec Králové se říká, že je jedním z nejkultivovanějších zdravotnických zařízení v České republice. Myslíme, že nová Neurologická klinika tento názor posílí.

Na závěr shrňme klíčová ekonomická data: celkové náklady činily cca 220 mil. Kč, v tom 178 mil. jsou náklady na stavbu, 22 mil. Kč náklady na přístrojovou techniku, hrazené z dotace, a cca 20 mil. Kč jsou náklady na projektovou činnost a vnitřní vybavení budovy nábytkem a výpočetní technikou, které byly hrazeny z prostředků FN HK.

Stavba byla zkolaudována 9. prosince 2010. V únoru jsme zahájili vybavování kliniky nábytkem a přístrojovou technikou. Pokud půjde vše podle plánu, v první polovině března se přestěhují pacienti a personál kliniky a 14. března by měl být zahájen „ostrý“ provoz.

Za všechny, kteří se na realizaci tohoto díla podíleli, přejeme zaměstnancům kliniky, aby se jim v novém pavilonu dobře pracovalo.

*Ing. František Novák,
vedoucí investičního odboru;
RNDr. Josef Židů, CSc.,
provozně technický náměstek
FN HK*

Použitá literatura: Chrobák, L.: Nemocniční péče v Hradci Králové 1, 2: Scan 2009, č. 1, s. 9-11; č. 2, s. 10-13.

NOVÍ VEDOUCÍ PRACOVNÍCI

**Prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., Dr.h.c.,
lékařský náměstek ředitele
FN Hradec Králové**

Prof. Palička ve svém odborném životopisu uvádí:

Narozen 1946 v Prostějově. Vystudoval Lékařskou fakultu Palackého Univerzity v Olomouci, obor Všeobecné lékařství s promocí v roce 1970. Posléze dlouholetá praxe v nemocnici v Bruntále, s praxí na interním a chirurgickém oddělení

a následně na oddělení klinické biochemie. Od roku 1984 dosud Fakultní nemocnice a Lékařská fakulta UK v Hradci Králové.

Dosažené vzdělání: atestace I. a II. stupně z klinické biochemie (1974, 1977), atestace z endokrinologie (2001), kandidát lékařských věd 1985, docent biochemie 1990, docent vnitřního lékařství 2000, profesor vnitřního lékařství 2001,

Doctor Honoris Causa (Universita Pecs, Maďarsko) 2008.

Klinické a vědecké postavení: v letech 2003-2010 děkan Lékařské fakulty UK v Hradci Králové, nyní proděkan pro zahraniční styky a vnější vztahy. Současně přednost Ústavu klinické biochemie a diagnostiky a vedoucí Osteocentra. Předseda odborného kolegia Ministerstva zdravotnictví ČR.

Členství a funkce ve vědeckých společnostech: místopředseda České lékařské společnosti J. E. Purkyně, čestný předseda České společnosti klinické biochemie ČLS JEP, předseda Společnosti pro metabolická onemocnění skeletu ČLS JEP, člen výboru Společnosti klinické výživy a intenzivní metabolické péče ČLS JEP. Vice-President Světového výboru společnosti klinické chemie a laboratorní medicíny (IFCC), 2006–2008, President Evropského fora společnosti klinické biochemie, 1996–1999. Čestný člen 2 českých a 3 zahraničních odborných společností.

Je členem redakční rady 6 českých a 7 zahraničních odborných časopisů. Publikoval více než 400 prací v českém i zahraničním odborném písemnictví, včetně kapitol v monografiích. Je autorem a spoluautorem více než 1000 přednášek a posterových sdělení, z toho více než 150 v zahraničí. Je řešitelem a spoluřešitelem několika desítek výzkumných úkolů a grantů.

**MUDr. Mária Šenkeříková,
vedoucí Oddělení lékařské genetiky**

Narodila jsem se v roce 1973 v Prešově na Slovensku. Po absolvování gymnázia jsem v letech 1991–1997 vystudovala Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Hradci Králové, obor Všeobecné lékařství. Již během studia na fakultě mě zaujala genetika, jako relativně mladý, ale nesmírně dynamický obor lékařské vědy. Po promoci v roce

1997 jsem nastoupila na Katedru lékařské biologie a genetiky zdejší lékařské fakulty, kde jsem se jako asistent věnovala výuce studentů. V této době se mi široce otevřely dveře do teoretických a laboratorních základů oboru. Po mateřské dovolené (v letech 1999–2001) jsem přijala místo ambulantní lékařky na Oddělení lékařské genetiky zdejší fakultní nemocnice. Podařilo se mi tak propojit své teoretické základy s klinickou praxí. Díky změnám v postgraduálním vzdělávání lékařů jsem až v roce 2009 získala specializovanou způsobilost složením atestace v oboru lékařské genetiky. Vzhledem k pediatrickému základu jsou mi stále velmi blízcí především dětské pacienti. Jako velké pozitivum našeho oboru vidím obrovskou rozmanitost pacientů v každodenní praxi. Genetika je oborem, který pronikl do celé medicíny. Není dnes oblast lékařství, kde by nezanechala svůj otisk. Tento rozsah každodenní praxe mi umožňuje udržet si kontakt se všemi obory. Genetika mě nepřestává fascinovat, neznám jiný obor s tak dynamickým rozvojem.

Po celou svoji profesionální kariéru se věnuji výuce studentů lékařské i farmaceutické fakulty, se zaměřením na principy molekulárně genetické diagnostiky, onkogenetiku a problematiku multifaktoriálně podmíněných onemocnění.

Z výše uvedeného vyplývá, že má práce je mým velkým koníčkem. Jako každá jiná žena věnuji velké množství životní energie své rodině. Mám ráda sport, turistiku, cestování a nikdy neodmítnu dobrou knihu jako tichého společníka (jen kdyby na ni bylo více času).

**MUDr. Josef Košina,
zástupce přednosty Urologické kliniky pro LP**

Narodil jsem se v roce 1973 v Hlinsku v Čechách, jsem ženatý, mám dvě děti.

Po absolvování Gymnázia J. Ressela v Chrudimi jsem vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci a v roce 1999 jsem byl promován. Studium jsem přerušil v letech 1997–1998 pobytem ve Velké Británii. V roce 2002 jsem získal specializační atestaci v oboru urologie prvního stupně. Licence České lékařské komory v oboru urologie mi byla přidělena v roce 2005 a specializovaná způsobilost od Ministerstva zdravotnictví ČR v roce

2009. Od září loňského roku studuji doktorské studium na LF HK v oboru chirurgie.

Po promoci jsem šest let pracoval na Urologickém oddělení a ambulanci Nemocnice Chrudim jako sekundární lékař. V roce 2005 jsem nastoupil na Urologickou kliniku FN Hradec Králové. Po tříletém působení na klinice jsem se stal vedoucím oddělení extrakorporální litotripse (LERV).

Cílem mé snahy je dobře fungující, prosperující urologická klinika, využívající moderní metody ku prospěchu a spokojenosti pacienta. Konkrétně pak: Pokračovat v zavedeném trendu jasných a transparentních pravidel řízení, odpovědnosti a fungování urologické kliniky. Důsledně dodržovat a vyžadovat jednotný způsob léčby podle doporučených postupů a standardů, se zdůrazněním ekonomického aspektu zdravotní péče. Vytvořit podmínky pro výzkumnou a vědeckou činnost. Efektivně využívat operační sály a podporovat miniinvazivní operační výkony a moderní metody léčby. Spolupracovat s ostatními klinikami v rámci FN HK a s urologickými zařízeními v regionu. Zjednodušit vedení zdravotnické dokumentace.

Jsem si vědom, že dosažení těchto cílů není realizovatelné bez týmové spolupráce personálu celé urologické kliniky.

**MUDr. Miroslav Šafr,
zástupce přednosty Ústavu soudního lékařství**

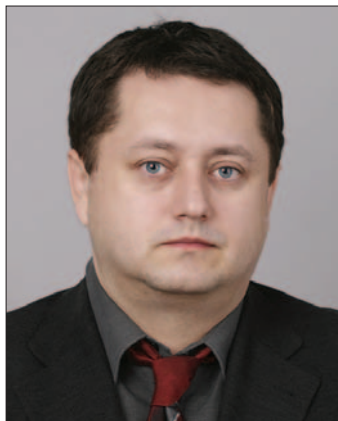
Narodil jsem se v roce 1973 v Pardubicích. Po maturitě na gymnáziu v rodném městě jsem v letech 1993–1999 studoval na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové. Soudní lékařství bylo oborem, který mě svou náplní, záběrem a koncepcí zaujal již během studií a kterému jsem se chtěl dále věnovat. První zkušenosti jsem v průběhu dvou

let po promoci sbíral na Patologicko-anatomickém oddělení nemocnice v Pardubicích.

V září roku 2001 jsem nastoupil na volné místo lékaře Ústavu soudního lékařství LF UK a FN v Hradci Králové, v následujících letech jsem atestoval z oborů patologická anatomie 1. stupně a soudní lékařství. V roce 2004 jsem byl jmenován znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství. Jsem členem České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie a Společnosti pro kriminalistiku. V období let 2000–2008 jsem jako externista vyučoval předměty Anatomie a Histologie na Katedře biologických a biochemických věd Chemicko-technologické fakulty Univerzity Pardubice. Mezi oblasti mého zájmu patří střelná poranění (jsem hlavním autorem monografie Střelná poranění, která vyšla v nakladatelství Galén v prosinci roku 2010), problematika sebevraždnosti, násilné smrti v dětském věku a forenzní alkoholologie.

Z pozice zástupce přednosty pro LP bych velmi rád společně s kolegy a spolupracovníky vybudoval moderní soudnělékařské pracoviště, které by svým vstřícným a profesionálním přístupem k lékařům všech klinických oddělení FN, orgánům činným v trestním řízení, studentům, pozůstalým a další veřejnosti, vzorně reprezentovalo královéhradeckou fakultní nemocnici a přispělo k navýšení její prestiže.

Jiří Kopecký,
vedoucí Reprografického centra FN

Narodil jsem v roce 1974 v Litomyšli, jsem ženatý a mám dvě děti. Vystudoval jsem Gymnázium Aloise Jiráska v Litomyšli a poté jsem odešel na Slezskou univerzitu do Opavy. Během vysoké školy jsem se věnoval hudbě, divadlu, ale především počítačům jako správce počítačových učeben. Zde jsem

přišel do styku s prvními grafickými editory na počítačích firmy Apple.

Následovala náhradní civilní služba v Evropském středisku v Litomyšli a několik let v počítačové firmě Datanet v Proseči u Skutče na pozici grafika a webdesignera.

Vědom si mezer v oboru designu, rozhodl jsem se v letech 2007 a 2008 studovat na Institutu digitálních médií v Praze obor

Interaktivní design. Pod vedením Jana Tippmana jsem úspěšně absolvoval s prací „Grafický manuál Sdružení obcí Touloucovy Maštale“. Tato dnes již bohužel neexistující soukromá škola ve mně vzbudila lásku k typografii a čistému designu.

Krátce poté, na podzim 2008, jsem nastoupil do firmy GMC Software Technology jako grafik a ergonom a přestěhoval jsem se do Hradce Králové. Měl jsem možnost podílet se na projektech pro Xerox nebo španělskou OpenBank. Současně jsem působil jako ergonom při vývoji nových aplikací.

Na konci roku 2010 jsem získal ve výběrovém řízení místo vedoucího Reprografického centra Fakultní nemocnice v Hradci Králové. Na toto místo jsem nastoupil na začátku roku 2011.

Velkou výzvou je pro mě navázání na skvělou práci mého předchůdce Jana Vitáska v designu a typografii. Zásadním úkolem pro nejbližší dobu je kompletní redesign webových stránek nemocnice. Chtěl bych, aby nové webové stránky byly moderní, přehledné a přívětivé pro návštěvníky a současně fungovaly jako komunikační kanál fakultní nemocnice. Další výzvou je rozšíření komerčních služeb našeho centra pro veřejnost.

Mgr. Martin Formánek,
vedoucí Odboru personálních vztahů
FN HK

24. ČESKÝ A SLOVENSKÝ NEUROLOGICKÝ SJEZD

Po rozdělení Československé republiky zůstal tradičním vyvrcholením odborných aktivit českých i slovenských neurologů a příznivců neurověd každoroční neurologický sjezd, střídavě pořádaný v Čechách, na Moravě a na Slovensku, zpravidla na konci měsíce listopadu. Nebylo tomu jinak ani v roce 2010, kdy ve dnech 24. až 27. listopadu se v královéhradeckém Kongresovém centru Aldis konal 24. Český a slovenský neurologický sjezd.

Na sjezd se registrovalo celkem 748 lékařů - neurologů, neurochirurgů a dalších specialistů z České a Slovenské republiky.

Přítomnost zahraničních hostů z Japonska, Německa a Rakouska podtrhla prestiž této odborné konference.

V průběhu čtyř dnů zazněly přednášky věnované nejen stěžejním oblastem oboru neurologie (cerebrovaskulární, neuroimunologie, extrapyramidová, kognitivní), ale také neurofyziologii, poruchám spánku, dětské neurologii a neurochirurgii. Celkem bylo předneseno 194 přednášek a 40 sdělení bylo prezentováno formou posterů. V průběhu sjezdu proběhlo celkem 5 satelitních symposií věnovaných roztroušené skleróze mozkomíšní, zejména epidemiologii a efektivitě její léčby, aktuálnímu diagnostickému a léčebnému přístupu k Parkinsonově nemoci a současným názorům na diagnostiku a léčbu neuropatické bolesti.

U příležitosti sjezdu vyšlo a bylo distribuováno první číslo české verze „Current opinion in neurology“ a celá řada dalších odborných materiálů, včetně možnosti zakoupit si dvousvazkovou „Klinickou neurologii – část speciální“, která byla na sjezdu pokřtěna. V tomto směru byl sjezd velmi produktivní, neboť v jeho průběhu byla pokřtěna ještě další kniha, Myasthenia gravis J.Piňhy a spoluautorů.

Mezinárodní setkání neurologů bylo také společenskou událostí a možností k neformálním diskusím. Již od prvního dne

sjezdu, kdy se konala plenární schůze členů České neurologické společnosti ČLS JEP, byly připraveny pro účastníky nejrůznější možnosti společenského a kulturního vyžití. Příznivé povětrnostní podmínky umožnily, že někteří z účastníků sjezdu vzletli balónem nad kongresové centrum a naskytl se jim tak unikátní pohled na Hradec Králové. Ti konzervativnější dali přednost golfovému simulátoru, umístěnému uvnitř kongresového centra. Kromě vystoupení hudební skupiny Lokomotiva s jejím frontmanem Petrem Vondráčkem, představení Ještěři v Klicperově divadle a Zlatovláska v divadle Drak, byl vyvrcholením páteční galavečer.

V jeho úvodu byly nejprve předány ceny vítězům soutěže České neurologické společnosti ČLS JEP za rok 2009, cena časopisu Česká a slovenská neurologie a neurochirurgie za nejlepší publikovanou práci v roce 2010 a oceněny byly také tři nejlepší postery sjezdu.

Průvodci galavečera byli Ladislav Špaček a Petr Studenský, kteří provedli zdařilé školení společenského chování. Zlatým hřebem se dle očekávání stal koncert hradeckého chlapeckého sboru Boni pueri s hostem Lucíí Bílou.

Pro účastníky hradeckého sjezdu se stala zajímavým zážitkem večerní prohlídka státního zámku Opočno. Čekání na prohlídku zámku obohatilo vystoupení skupiny historického šermu v prostorách zámeckého nádvoří a horké občerstvení v mrazivém listopadovém večeru.

Příprava a průběh sjezdu byly výsledkem týmové spolupráce Nadačního fondu pro neurovědy, České neurologické společnosti ČLS JEP a naší Neurologické kliniky, s partnery, z nichž je nutno jmenovat alespoň Grafické a reklamní studio Olgy Čermákové.

V roce 2011 se 25. sjezd bude konat v Brně.

MUDr. Radomír Taláb, CSc.,
přednosta Neurologické kliniky

JMENOVÁNÍ NOVÝCH DOCENTŮ

RNDr. Ctibor Andrýs, Ph.D. (Ústav klinické imunologie)
docentem pro obor Lékařská imunologie

MUDr. Radovan Malý, Ph.D. (1. interní klinika)
docentem pro obor Vnitřní nemoci

Blahopřejeme!

Časopis SCAN vychází dvacet let

Čtvrtým číslem ročníku 2010 dosáhl SCAN již dvaceti let svého nepřetržitého vycházení.

Koncem roku 1990 požádal tehdejší ředitel fakultní nemocnice MUDr. Ivan Drašner PhDr. Vladimíra Panouška, aby uvedl do života společný časopis fakultní nemocnice a lékařské fakulty, dvouměsíčník SCAN. Dr. Panoušek se ujal úkolu s velkým elánem a vtiskl časopisu neopakovatelnou tvář. Stal se nejen šéfredaktorem časopisu, ale i jeho výkonným redaktorem a hlavním přispívatelem. Napsal převážnou část úvodníků a celkem přes 300 příspěvků přinášejících informace ze života nemocnice a fakulty, ale i práce historické a filozofické úvahy. Jeho fejetony uveřejňované pod pseudonymem Ludka Ledříčka, loupežníka v lesích u Zemské brány v Orlických horách, dávaly autorovi možnost vyjadřovat se nezakrytě a zaslíbeně k problémům současného světa. Dr. Panoušek redigoval časopis od prvního čísla v roce 1991 až do čtvrtého čísla roku 2005, kdy ho vážná choroba vyřadila z našeho středu.

Aby nebylo vydávání SCANu přerušeno, připravil dvě poslední čísla ročníku 2005 a první číslo ročníku 2006 prof. Ladislav Chrobák. Námětem těchto čísel byly důležité události, jakými bylo ocenění Pavilonu interních oborů titulem Stavba roku 2005, 60. výročí naší lékařské fakulty a otevření Výukového centra lékařské fakulty v areálu fakultní nemocnice. Funkci nového šéfredaktora posléze převzal prof. Ivo Šteiner, když se jej podařilo přesvědčit ředitelem fakultní nemocnice doc. Leošem Hegerem a děkanem lékařské fakulty prof. Vladimírem Paličkou, aby tento zodpovědný a náročný úkol přijal v zájmu významu SCANu a udržení jeho tradice.

Po šestnácti černobílých ročnících začal SCAN od 1. čísla ročníku 2007 vycházet v barevném provede-

ní, což zřetelně prospělo jeho vzhledu. V současnosti časopis vychází v nákladu 600 výtisků.

SCAN je v každém ohledu mimořádný a nelze jej srovnávat s žádným jiným časopisem podobného zaměření. Přináší zprávy nejen o současném dění ve FN a na LF, ale i cenné údaje z historie zdravotnictví, zdravotnického vysokého školství, jednotlivých klinik, ústavů i dalších pracovišť a také vzpomínky na významné královéhradecké lékaře minulosti. Scan se tak stal cenným a jedinečným zdrojem historických informací, které by jinak šlo v budoucnu velmi nespolehlivě získávat. Osmidílný cyklus Hradecké medicínské priority vzbudil zájem i celostátních zdravotnických médií.

Je potěšující, že časopis má širokou základnu přispívatelů, nejen z řad pracovníků nemocnice a fakulty, ale i našich studentů. Dlouholetým autorem je pražský Jan Smit, který spolu se svou paní Marcelou jsou autory cyklů Země lidí a Z historie českých špitálů.

Časopis se programově věnuje i kultuře; v posledních letech představil mj. výtvarné a fotografické práce autorů z řad vlastních pracovníků, i umělce vystavující v naší Galerii Na Hradě.

A nesmíme zapomenout ani na humor – Královéhradecké evergreeny přinášely úsměvné historky o profesorech, lékařích i studentech.

Grafickou úroveň časopisu zajišťuje s neobyčejnou pečlivostí nakladatel a knižní grafik Miroslav Všetečka.

Do třetí dekády si přejme, aby SCAN přinášel svým čtenářům co nejvíce zajímavých informací, hezkého čtení i úsměvu.

L. Chrobák, I. Šteiner

VÍTE ŽE ...

- Nejdelší střední délku života (naději dožití) mají obyvatelé Macaa (84,4 let), Andorry (82,5 let) a Japonska (82,1 let).
- Střední délka života obyvatel České republiky je 76,8 let.
- Nejvíce stoletých v populaci (22/100 000 obyvatel) je v Japonsku a na Sardinii.

Rozvoj výuky na stomatologické klinice v roce 2010

Pregraduální výuka zubního lékařství v České republice prošla v posledním dvacetiletí zásadním přerodem. Nové socioekonomické podmínky, náhlá dostupnost dříve nedostupných technologií a materiálů a z nich plynoucích nových diagnostických a léčebných postupů se staly realitou, s níž bylo zapotřebí začít počítat i při výuce studentů. Ani po přerodu studijních programů do podoby odpovídající požadavkům EU a petrifikovaných akreditačními procesy však není možné ustrnout. Proces pregraduální výuky je zapotřebí dále modernizovat a aktualizovat tak, aby jeho absolventi byli nejen teoreticky, ale i prakticky schopni působit jako samostatní praktičtí zubní lékaři již od počátku své profesní kariéry, jak je jim v současnosti garantováno státem.

V uplynulém kalendářním roce se tento jev nevyhnul ani naší klinice. V rámci rozvojového projektu MŠMT ČR „Rozvoj klinické výuky dentoalveolární chirurgie a preklinické výuky na Stomatologické klinice LF UK a FN v Hradci Králové“, dotovaného částkou 3.142 tis. Kč (včetně investic), bylo modernizováno přístrojové vybavení již v předchozím roce rozšířeného oddělení dentoalveolární chirurgie o nové stomatologické soupravy, radioviziografii, piezoelektrický skalpel a další přístroje a nástroje potřebné pro praktickou výuku studentů, současně s rutinním chodem oddělení.

Přínosem druhé části rozvojového projektu pak bylo zřízení nové učebny, vybavené čtyřmi stomatologickými soupravami. Tyto umožní studentům nerušený praktický nácvik základních klinických dovedností typu intraorálního a extraorálního vyšetření stomatologického pacienta již v „preklinických“ ročnících a předmětech, a také další nácvik některých praktických úkonů typu otiskování zubů *in vivo* v ústech spolužáků. Řada těchto praktických aktivit mohla být dosud nacvičována až v „klinických“ ročnících studia, tj. v rámci praktické klinické výuky. Učebna je výlučně výukovým preklinickým pracovištěm, které nebude sloužit pro poskytování léčebně preventivní péče a které mohlo být realizováno jen díky nadstandardně dobrým vztahům lékařské fakulty, jakožto zadavatele projektu a investora, a fakultní nemocnice, jakožto spolupracující instituce poskytující potřebné prostory a realizační tým pro jeho uskutečnění. Tým řešitelů tohoto rozvojového projektu věří, že výsledek jejich úsilí a úsilí všech jejich spolupracovníků bude přínosem pro výuku studentů a že se časem zúročí v podobě lepší připravenosti absolventů na praktický profesní život.

*Doc. MUDr. R. Slezák, CSc.,
přednosta Stomatologické kliniky*

Návštěva z Mayo Clinic

Dne 14. ledna navštívil naši lékařskou fakultu profesor Zelalem Temesgen, přednosta Kliniky HIV na Mayo Clinic v Rochesteru, USA.

Profesor Temesgen nejprve absolvoval workshop o problematice HIV/AIDS s předními odborníky našich pracovišť a poté uskutečnil pohovory se zájemci o stáž na Mayo Clinic v letošním roce. Vedení lékařské fakulty vybralo pro tento pohovor ze všech žadatelů 10 pregraduálních a 4 postgraduální studenty.

Je potěšující, že již téměř dvacetiletá tradice stáží hradeckých studentů na jednom z nejprestižnějších světových medicínských pracovišť bude takto pokračovat.

Foto I. Šulcová

Workshop kardiologické kliniky o chirurgické léčbě ischemické choroby srdeční s účastí prof. Paula Sergeanta

Prof. Sergeant v diskusi s doc. Harrerem a „v akci“ na našem kardiologickém sále.

Foto M. Jurčková

Dne 18. ledna jsme na kardiologické klinice v rámci interaktivního workshopu na téma koronární chirurgie bez mimotělního oběhu přivítali prof. Paula Sergeanta z Katholieke Universiteit v Leuvenu, Belgie. Všem, kteří se kardiologií zabývají, je osobnost prof. Sergeanta dobře známá, v minulém období byl prezidentem Evropské kardiologické společnosti (EACTS).

Prof. Sergeant je mimořádným učitelem s výjimečnými didaktickými schopnostmi. To, že kromě medicíny vystudoval též informatiku, statistiku a ekonomii, je možno pozorovat na perfektně připravené logice argumentů. Veškeré jeho postupy jsou podloženy matematickými analýzami.

Zajímavé je, že si prof. Sergeant vybral ze širokého spektra kardiologie jen poměrně úzkou oblast. V této oblasti je však světovou špičkou a má velký respekt. Dnes se dá dokonce hovořit o jakési škole prof. Sergeanta v operování pro ischemickou chorobu srdeční bez mimotělního oběhu. Pro každý krok operace má profesor konkrétní přesně vypracovaný postup, čímž dokázal snížit mortalitu i morbiditu pacientů ve srovnání s klasickými operacemi s použitím mimotělního oběhu. Při operacích požaduje absolutní a nekompromisní zajištění nejlepších podmínek a všech postupů v zájmu pacienta (optimalizaci srdeční frekvence, krevního tlaku, biochemických parametrů, minimální doteky na povrch srdce k eliminaci extrasystol, co nejšetrnější anestézii i optimální teplotu operačního sálu).

Dnes jsou již známé střednědobé výsledky studie Syntax, která dokazuje, že chirurgická léčba má u chronické ICHS své přednosti před katetrizační léčbou (nižší výskyt infarktu, lepší přežívání, nižší nutnost reintervencí). Studie však bohužel také prokázala, že standardní chirurgická revaskularizace má vyšší výskyt perioperačních cévních mozkových příhod. Prof. Sergeant velmi důrazně poukazuje na tento fakt a svými postupy se snaží pravděpodobnost této závažné komplikace eliminovat. Snaží se toho dosáhnout operací bez mimotělního oběhu a tudíž bez kanylace aorty, užitím obou mamárních tepen s přirozeným odstupem a tedy bez vsívání štěpů do aorty, čímž předchází možnosti embolizace rozdrčeného sklerotického plátu do CNS („no-touch technique“).

Vzhledem k lepší dlouhodobé průchodnosti arteriálních štěpů vede tato metoda i k podstatně lepším výsledkům z hlediska dlouhodobého přežívání pacientů.

Prof. Sergeant je jedním ze zakládajících členů a úřadujícím prezidentem informační počítačové sítě CTSnet (počítačové sítě pro kardiotorakální chirurgii). Zajímavě vzpomíná na její počátky. Myšlenka se totiž zrodila v průběhu konference EACTS v Praze v roce 1996. Prof. Sergeant tehdy mnoho času trávil spolu s ostatními zakládajícími členy ve foyer Kongresového paláce, kde rozpracovali tento významný informační projekt. Dnes je CTSnet díky několika mimořádným odborníkům dokonale fungujícím internetovým médiem, které poskytuje informace o současné úrovni kardiotorakální chirurgie a o aktuálním dění i vzdělávání v oboru. V průběhu návštěvy kardiologické kliniky v Hradci Králové prof. Sergeanta velmi zaujala knižní publikace domácích autorů Dominik, Žáček: „Heart valve surgery“ a bylo velkým významným, že byli přizváni ke spolupráci na CTSnet.

Prof. Sergeant byl požádán Americkou společností kardiotorakální chirurgie o pomoc při reorganizaci postgraduálního vzdělávání v kardiologii v USA. I to svědčí o jeho mimořádném respektu a renomé, kterého požívá celosvětově.

To, v čem sám vidím velký přínos osobnosti prof. Sergeanta, je jeho systematická ve vzdělávání v kardiologii. Jeho přísná pravidla na poměrně obtížném a rizikovém poli medicíny totiž mohou vést k získání důvěry v konkrétní postupy.

Dříve byl prof. Sergeant „postrachem“ při diskusích na kongresech, neboť z jeho hlediska jen málokterá statistická analýza vyhověla jeho exaktním požadavkům. Dnes však skromně říká, že čím hlouběji do jednotlivých vědních oborů proniká, tím víc si uvědomuje, jak málo toho ví.

Návštěva prof. Sergeanta patřila mezi mimořádné události kardiologie v Hradci Králové. Nám kardiologům bylo potěšením, že jsme po jeho boku měli možnost strávit příjemné a poučné chvíle.

Doc. MUDr. Jan Harrer, CSc.,
přednosta Kardiologické kliniky

Profesor Mělka – nepřehlédnutelná osobnost fakulty padesátých a šedesátých let

K. BARTÁK

Prof. MUDr. Jaroslav Mělka (N. 10. 3. 1904 v Sokolnicích, Z. 7. 3. 1992 v Hradci Králové) byl v letech 1953–1971 přednostou katedry fyziologie Vojenské lékařské akademie JEvP a později Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Prvně jsem se s ním setkal jako student 1. ročníku zdejší fakulty v roce 1960 na volejbalovém hřišti Žižka Hradec Králové, kde jsem jej při smeči trefil přímo do obličeje. Po mé omluvě mi překvapivě řekl „*Hochu, to nic, byla to pěkná rána*“. Přítomní studenti vyšších ročníků mi se škodolibou radostí sdělili, o koho se jedná a co nemilého mě asi při studiu čeká. Právý opak však byl pravdou. V té době jsem byl totiž štíhlý sportovec, takže jsem splňoval jeho základní antropometrické kritérium zdravé životosprávy.

Prof. Mělka ve vyšším věku
(Fotografii laskavě zapůjčil prof. Josef Šimek)

Heslovité vzpomínky studenta 2. ročníku:

- Hlavní povahovým rysem prof. Mělky byla až patologická šetrnost. Všichni jsme mu říkali „Stařík“. Vyžadoval stručnou, jasnou a odborně fundovanou argumentaci a vyjadřování. Přímou nesnášel jakýkoli pokus o „mlžení“.
- Na chodbě před katedrou stála bradla. Na nich během dne museli zaměstnanci katedry cvičit a mohli i studenti. Většinou tak účelově činili jenom šplhouni.
- Za všech situací vyžadoval absolutní dochvilnost. Patřil ke „slavíkům“, takže zkoušet se začínalo v 6 hodin ráno. Kdo přišel i o minutu později, dveře na katedru už byly zamčené a student dostal automaticky nedostatečnou.
- Požadoval oslovení „soudruhu profesore“. Při oslovení „pane“ odpovídal „*páni na hřbitově zakopání*“. S velkou radostí jsme jej na záchodě zdravili „čest práci“. Sám většinou všechny oslovoval „hochu“ a „děvče“. Když nás oslovil „soudruhu“, tak člověk musel očekávat nějakou nepřijemnost.
- Učit jsme se museli hlavně z „Mělkovy čítanky“ a z přednášek. V nich velmi správně brojil proti obezitě – třeba slovy: „*dostane-li se takový maminčin jedináček do stejné pečlivých rukou manželky, stane se z něho nezvratně tlouštík*“, nebo „*hochu, žlábek vejš*“, nebo „*není daleko doba, kdy se na člověka otlého budeme dívat se stejným despektem, jako na opilce*“, nebo „*žena po dvou (třech?) porodech je patologicko-anatomické muzeum*“, nebo „*mozek je žláza s dvojitou sekrecí: tou vnitřní otravuje sebe a tou vnější ty druhé*“. V mnoha „čítankách“ člověk často nalezl i studentskou tvořivost – třeba: „nejez cukry,

tuky, bílkoviny, umřeš zdrav na podvýživu“.

– Na děvčata byl při výuce zjevně přísnější, i když třeba tvrdil, že si „*zaneřádil rodinu třemi kluky, než se mu narodila dcera*“. Při zkoušce to měly velmi obtížné také děti rodičů hradeckých a pardubických lékařů. Říkal, že „*většina byla počata v alkoholovém rauši, a to se na nich projevuje*“.

– Také rigorózní zkouška měla svá zvláštní pravidla. Po vytažení otázek student dostal ustřížený okraj novin, na němž si měl špačkem (malou tužkou) napsat přípravu. Běda, kdyby si někdo dovolil přinést svůj větší čistý papír nebo celou tužku. Kdo u zkoušky neuspěl (někdy stačila i drobná nezna-

lost) musel si v místnosti sednout na tzv. bidýlko. Seděl, poslouchal a na vyzvání se vyjadřoval k nesprávným odpovědím dalších zkoušených. Při správných odpovědích výjimečně mohl i zkoušku dostat. Zdálo se nám, že i týdenní pobyt neuspěších „na bidýlku“ prokazoval známky trýznění až sadismu. Dnes s odstupem hodnotím vše spíše jako snahu učitele dosáhnout i neobvyklým způsobem co nejlepších vědomostí studentů.

– Během druhého ročníku našeho studia věnoval prof. Mělka zvláštní osobní pozornost jedné naší podstatně starší a vdané spolužačce. Někdo je z okna fakulty vyfotil na dece ve vysoké trávě v Sadech pionýrů (dnešní Šimkovy sady) a věc se měla řešit na veřejné stranické schůzi, jíž jsme se museli povinně účastnit. Nedošlo ale ani k morálnímu odsouzení. Oba prohlásili, že se mají rádi, že se rozvedou a začnou spolu nový život. Zkrátka „lásky je mocnej čaroděj“! A my jsme to šli do „Gráda“ zapít.

– K fakultní tradici patřily fotbalové zápasy mezi studenty a učiteli. Prof. Mělka hodně běhal po křídle sem a zpátky, ale s míčem se často nepotkával. Jako studenti jsme na něho pokřikovali: „Staříku, Staříku, máš málo kyslíku“!

Pro dobré studijní výsledky a úspěch ve studentské vědecké činnosti mne v posledním roce studia oslovil prof. Vladimír Vortel, tehdejší proděkan pro vědeckou činnost, jestli bych nechtěl zůstat pracovat na fakultě. Když zjistil, že bych se chtěl zabývat tělovýchovným lékařstvím, tak mi nabídnul řádnou aspiranturu na katedře fyziologie. Mým školitelem se stal doc. Oldřich Škranc, a tak jsem se začal věnovat spiroergometrii.

Heslovité vzpomínky „řádného aspiranta“ (v dnešní terminologii studenta doktorského studijního programu) katedry fyziologie:

– Ač jsem dobře věděl, jaké na katedře panují poměry, hned první den jsem prožil šok. Spolu se svým školitelem doc. Škrancem jsme ráno navštívili prof. Mělku. Byl jsem mu představen, hovořili jsme o tom, co budu dělat a podobně. Na otázku doc. Škrance, kde budu na ústavu sedět, odpověděl stručně: „**Hochu, kde by seděl, bude přeci pracovat!**“ Tak jsem si sehnal židli a posadil se do spirometrické laboratoře k bicyklovému ergometru.

– Jako fyziologický novic jsem musel chodit na Mělkovy pregraduální přednášky. Měl ve zvyku dělat z mladých asistentů před studenty úplné hlupáky. Vzpomínám, že mne jednou poslal pro sesli. Když jsem mu přinesl židli, tak stručně oznámil „**a tohle chce být asistentem a nezná ani rozdíl mezi židlí a seslí**“. Později jsem vypožadoval, že na cílený útok spíše vítá pohotovou a přiměřeně přídržlou odpověď. Testoval tak naši psychickou odolnost. Tato adaptace se mi později v pracovním životě dost hodila.

– Tehdy se v sobotu pracovalo do 13 hodin. Všichni mladí jsme chodili od 11 hodin k prof. Mělkovi do pracovny na přezkoušení z jednotlivých částí fyziologie. Málokdy jsme uspěli a o víkendu jsme měli co dělat. Vzpomínám, že mne asi 2 měsíce trápil otázkou, abych zobecnil vznik Korotkovova fenoménu a šelestu, které se využívají při nepřímém měření krevního tlaku. Zobecnoval jsem na pružnou a rigidní trubici, vodovodní kohoutek, vymýšlel si, žadonil pomoc u všech docentů. Nikdy nebyl s odpovědí spokojen, a tak dodnes nevím, co chtěl slyšet.

– Když se mladý lékař vrátil z dovolené, tak mu prof. Mělka dal vytáhnout jednu z otázek ke zkoušce mediků. Odpovídalo se bez přípravy, a tak se adaptace na pracovní prostředí významně zkrátila.

– V té době bylo běžné, že se na katedrách v pracovních lékařů kouřilo. Ne tak na fyziologii. Ve svém „brlohu“ mohl kouřit jen prof. Peregrin. My jsme kouřili tajně, při otevřených oknech a víceméně Staříkovi na truc. Jednou jsem asi zapomněl otevřít okno v místnosti sousedící s jeho pracovnou. Cítil zápach, telefonoval patofyziologovi prof. Vávrovi, neprovádějí-li pokusy s organofosfáty. Když byl ubezpečen, že ne, vletěl ke mně. Nic necítil, ale křičel, že u něho v místnosti zápach je, že se u něho koncentruje kouř, procházející přes společnou stěnu. Zachránila mne odpověď fyziologa: „aby u vás bylo kouře více, tak by stěna musela kouř aktivně přenášet z jedné strany na druhou a o tom já nic nevím“.

– Když dostal mzdu, ihned peníze odnášel do spořitelny. Jednou mu z kapsy vypadla na chodbě mince, a tak jsme odstavovali rozpadající se skříň a hledali ji prakticky celé dopoledne. Abychom už měli pokoj, tak jsem mu jednu svou přinesl. Strčil ji do kapsy se slovy, že to není ona, že měla jinou hodnotu. Jednou mě potkal v novém kožíšku v ceně 450 Kčs. „**Hochu, tolik peněz! Ten můj khaki baloňák stál u vojáků 30 Kčs, mám ho už 15 roků, a to už tehdy nebyl nový!**“

– Jeho šetření šlo tak daleko, že nám vydával jen půlky tužek, půlil také třeba mýdlo, které měl schované v trezoru. Jednou jsem ho přišel požádat, aby mi dal druhou půlku „měsíčně na hlavu fasovaného“ mýdla za 2,5 Kčs na sprchování pokusných osob. Zeptal se mne, kolik ho sportovci spotřebují. Odpověděl jsem, že nevím, že se myjí

mýdlem svým. Vyhodil mne se slovy, ať přijdu, až budu vědět. Tak jsem se za chvíli vrátil se slovy: „spotřeba mýdla sportovců je spotřeba celková, mínus spotřeba moje“ a druhou půlku mi vydal.

– Když hovořil o těch, kteří neměli úplně standardní chování, a současně jim spíše fandil, tak je nazýval Gaskoňci. Kolega MUDr. Josef Kovalský, s nímž jsme na fyziologii několik let sdíleli místnost, mi připomněl tuto příhodu. Otázky ke zkoušce prof. Mělka studentům půjčoval proti desetikorunové záloze. Při vrácení otázek po zkoušce jim zálohu vracel. Jednomu vojenskému studentovi desetikorunu (od přísedícího docenta vypůjčenou) prof. Mělka vrátil, ale později zjistil, že v „zálohové krabici“ už žádné peníze nemá. Tehdy mu došlo, že asi Gaskoňci někde otázky nakopírovali. Velmi se rozzlobil, ale později to vzal jako recesi s tím, že se jim podařilo Staříka ošidit, že to byl nejlepší vtip, který se hochům povedl.

– Obecně tvrdil, že v přírodě je boj o dusík, a tak do pisoáru na katedře dal pětilitrovou sklenici. Požádal nás, abychom do ní konali malou potřebu. Moč potom vozil do Farářství jako hnojivo na vlastní zahrádku.

– Prof. Mělka neměl nikdy ani den dovolené. Tvrdil, že dovolená není fyziologická, že člověk dělá to, na co není adaptován, vznikají úrazy, přetížení a také se hodně pije alkohol. Poněvadž jsem jako aspirant měl jen 10 pracovních dnů dovolené (učitelé 40), utíkal jsem během prázdnin z jeho dosahu na stáže na II. interní kliniku.

– Když jsme se jedno sobotní ráno sešli v 7 hodin na katedrálním semináři, tak nám prof. Peregrin sdělil, že Stařík v noci podstoupil v lokální anestézii apendektomii. Vše proběhlo bez komplikací. Hned jsme začali plánovat, jak si příští týden užijeme. V sobotu dopoledne se vždy připravovala praktika na příští týden. Tehdy demonstrace přímého měření TK po zavedení kanyly do karotidy králíka. Po pokuse jsem nechal králíky vydýchat (nebo zmetabolizovat?) uretanovou anestézií, později vykrváct, stáhnul jsem je a naložil s cibulí a zeleninou do lednice. V pondělí dopoledne jsme je během praktik pekli, vůně se linula po celém ústavu. Jaké bylo naše překvapení, když nám laborantky sdělily, že prof. Mělka právě přišel pěšky zadním vchodem, držel si břicho, zalezl do brlohu (pracovny) a ptá se, kdy se budou králíci servírovat. Vynadáno jsem dostal jenom za to, že jsem tentokrát vyhodil hlavy, které měl vždy zapykané a obíral je jenom on.

– Když jsme se vraceli ze služební cesty, tak nám prof. Mělka podepisoval „cesták“. Jednou mu doc. Škranc řekl, že při zpáteční cestě z Brna jsme autem zajeli psa a málem havarovali. Jeho otázka byla překvapující „**a hoši, kde ho máte!**“

– Jindy jsem zafukal na dvře pracovny prof. Mělky. Ozvalo se – dále! Když jsem vstoupil, tak byl Stařík úplně nahý. S omluvou jsem vycouval. Ozvalo se „**hochu, říkám dále. Říkal jsem si, bude-li to děvče, odejde, bude-li to hoch, zůstane. Byl to hoch a odešel!**“

– Při jiné návštěvě jeho pracovny si prof. Mělka svíčkou voskoval na noze patu ponožky. Můj údiv komentoval slovy, „**no co, hochu, zmenšují tření, aby ponožky déle vydržely**“. Ze stejných důvodů se povídalo, že nenosí spodní kalhoty, jak se dnes říká „chodil na ostro“.

– Prof. Mělka zásadně nepil alkohol, ale na „katedrálních besídkách“ nám pít nezakazoval. Možná proto, že se ledasco zajímavého dozvěděl. Připravoval jsem obvykle bowli – ovoce, víno, koření a slivovici. Nikdy se nenapil tekutiny, ale ovoce prosáklé alkoholem s radostí konzumoval – hlavně, že se jedlo lžičkou. Později jsem mu alkohol servíroval také v dětských piškotech přelitých pudinkem. Nálada se mu vždy obvyklým směrem zlepšila.

– Když jsem prof. Mělku přišel požádat o zákonné dva dny volna na vlastní svatbu, tak mi vyrazil dech tvrzením: „*hochu, měl jsem o vás lepší mínění! Já jsem měl dva druhy asistentů, ti první se ženili, když to muselo být. Těch jsem si moc nevážil, více jsem si vážil těch, kteří se ženili teprve tehdy, když to byl kluk*“.

– Vědeckou činnost prof. Mělky hodnotit nemohu. Od 60. let totiž studoval vyšší nervovou činnost metodou pavlovských podmíněných reflexů před a po ozáření na potkanech. Byl to tzv. Z výzkum (vojenský – tajný – financovaný a využitelný v armádě), a proto jsem ho nikdy neslyšel výsledky přednášet ani nečetl žádnou publikaci.

– Velmi smutné období nastalo po roce 1969. V době „normalizace“ se bez jakýchkoli známek odporu spolupodílel na personální likvidaci špičkových učitelů katedry. Z rozhodnutí stranických orgánů a tehdejšího děkana fakulty museli z pracoviště prakticky ze dne na den odejít tři docenti (zůstat mohl jenom jeden) a jeden profesor. Sám tuto čistku ve funkci přežil jen o necelé dva roky, kdy „byl

odejit“ do důchodu. Poté ještě krátce pracoval v biochemické laboratoři OÚNZ a později jako hlídač. Kontroly rozsáhlého staveniště sídliště Plachta prováděl tak, že po něm i ve vysokém věku běhal.

– Laskavý čtenář, zvláště mladšího věku, může z výše uvedených vzpomínek soudit, že na fyziologii panoval jenom zvláštní zlořád. Tak tomu v žádném případě nebylo. Také se tam hodně pracovalo. Pracovní účty jsem prakticky denně skládal školiteli, týdně prof. Mělkovi, měsíčně na „vnitřních seminářích“ všem učitelům katedry a půlročně potom všem učitelům teoretických oborů na tzv. Purkyňce. Za těchto podmínek byli docenty jmenováni odborní asistenti už ve věku lehce nad třicet roků. Sám jsem splnil podmínky udělení titulu kandidáta věd (dnes bych bohatě splnil podmínky udělení titulu PhD.) za necelé tři roky.

Lidská paměť je svým způsobem milosrdná. Veselé zážitky se vybavují zřetelněji a ty ošklivé se časem zamlžují a zapomínají. Dnes na prof. Mělku vzpomínám hlavně jako na člověka, který už před více než sedmdesáti léty propagoval (a osobně žil) dnes doporučovaný zdravý životní styl jako prevenci vzniku komplikací metabolického syndromu. Plně také souhlasím se slovy prof. Jaroslava Peregrina: „Soužití s profesorem Jaroslavem Mělkou je možné hodnotit různým způsobem, rozhodně je však není možné nazvat nudným“. (SCAN 2001, č. 1, s. 20).

(Doc. MUDr. Karel Barták, CSc., je emeritním přednostou Oddělení tělovýchovného lékařství)

NEJSLAVNĚJŠÍ OSOBNOSTI MEDICÍNY

V roce 2008 vydala Encyclopaedia Britannica knihu **100 Most Influential Scientists**, v níž vybrala 100 nejvýznamnějších vědců všech oborů, od starověku po současnost. Český překlad knihy vydalo v roce 2009 nakladatelství JOTA v Brně.

Mezi vybranými je 19 jmen z oblasti medicíny a příbuzných oborů.

- **Hippokratés** (asi 460 – asi 375 př. Kr.), Řecko – „Otec medicíny“
- **Galénos** (129 – asi 216), Řecko, Řím – lékař, filozof a spisovatel
- **Avicenna (Ibn Síná)** (980 – 1037), Persie – lékař a filozof, nejslavnější z islámských vědců
- **Paracelsus** (1493 – 1541), Švýcarsko – lékař a alchymista
- **Andreas Vesalius** (1514 – 1564), Vlámko (Belgie) – anatom (viz Scan 1/2010, s. 15)
- **William Harvey** (1578 – 1657), Anglie – objevitel krevního oběhu a funkce srdce jako pumpy (1628)
- **Edward Jenner** (1749 – 1823), Anglie – očkování proti pravyým neštovicím (1796)
- **Johann Gregor Mendel** (1822 – 1884), Rakousko – augustiniánský opat, učitel a botanik; zakladatel vědecké genetiky (1866)
- **Louis Pasteur** (1822 – 1895), Francie – chemik a mik-

robiolog; objevitel pasteurizace a očkování proti vzteklině (1885) a antraxu

- **Robert Koch** (1843 – 1910), Německo – lékař, bakteriolog; objevitel bacilů tuberkulózy (1882) a cholery
- **Sigmund Freud** (1856 – 1939), Rakousko – lékař, neurolog; zakladatel psychoanalýzy (viz s. 13)
- **William Bateson** (1861 – 1926), Anglie – biolog; založil a pojmenoval vědu zvanou genetika (1913)
- **Carl Gustav Jung** (1875 – 1961), Švýcarsko – psycholog a psychiatr; zakladatel analytické psychologie
- **Sir Alexander Fleming** (1881 – 1955), Skotsko – bakteriolog; objevitel penicilinu (1928); Nobelova cena 1945
- **Francis Harry Compton Crick** (1916 – 2004), Anglie, a **James Dewey Watson** (nar. 1928), USA – biofyzikové, kteří odhalili molekulární strukturu DNA (1953); Nobelova cena 1962
- **Rosalind Franklinová** (1920 – 1958), Anglie – fyzikální chemička; přispěla k objevu molekulární struktury DNA a RNA
- **J. Craig Venter** (nar. 1946), USA, a **Francis Collins** (nar. 1950), USA – projekt lidského genomu (2003)

Mezi uvedenými jmény jsou dva rodáci z českých zemí – J. G. Mendel (nar. v Hynčicích na Moravě) a S. Freud (nar. v Příboru na Moravě). I. Š.

KAM ZMIZELA LÉKAŘSKÁ FAKULTA?

(Pohled ze Žižkových sadů do dnešní Opletalovy ulice; vlevo Gayerova kasárna, vpravo dnešní restaurace Pod terasami)

Nezmizela! Fotografie pochází z počátku 20. století, zatímco budova dnešní lékařské fakulty, původně vojenské sborové velitelství, byla postavena až v letech 1936–1938. (Fotografii laskavě poskytlo Muzeum východních Čech v Hradci Králové)

HISTORIE MEDICÍNY VE FILATELI (8)

Z archivu M. Vostatka

Sigmund Freud se narodil roku 1856 v Příboře na Moravě, v chudé židovské rodině. Ve čtyřech letech odešel s rodiči do Vídně. Promoval na vídeňské lékařské fakultě v roce 1881. Zprvu se věnoval fyziologii a patologii nervové soustavy, od 90. let pak problematice neuróz. Je zakladatelem psychoterapeutické školy a psychoanalýzy, jako konceptu vývoje osobnosti a způsobu terapie duševních poruch. Metodu léčení založil na technice volných asociací a výkladů snů. Freud viděl v neurózách a v některých dušev-

ních poruchách následky neuvědomělého potlačování pudů fixovaných v podvědomí, hlavně pudu pohlavního, již v době dětství.

Psychoanalýza ve Freudově pojetí se setkala jak s naprostým zavržením, tak s nekritickým obdivem.

Po anšlusu Rakouska Německem se Freud vystěhoval do Anglie; v britském exilu také roku 1939 zemřel.

Rakouská známka vyšla 6. května 1981 ke 125. výročí Freudova narození. Jejím autorem jsou výtvarník A. Pilch a rytec K. Leitgeb.

JAK JSME ZAČÍNALI NA LÉKAŘSKÉ FAKULTĚ

R. Malec

Šedesát pět let je vlastně důchodový věk, ale fakulta se jej dožívá, sice po značně neklidném průběhu, v plné svěžesti a tvůrčím elánu. Už je nás málo pamětníků jejího zrodu a tak mi jakožto válečnému maturantovi (1943) dovoluňte uvést několik vzpomínek.

Po válce jsme stáli před rozhodnutím co dál, a skutečnost, že by v Hradci měla vzniknout lékařská fakulta, byla pro nás až nečekanou výzvou. Z 35 maturantů jedné třídy hradeckého gymnázia nás na fakultě vystudovalo 8 (přežíváme 3). Jeden odpadl.

Podle vzpomínek spolužáka dr. Erbana, žijícího teď ve Švýcarsku, bylo úplně na začátku setkání zájemců o studium v divadle, kde o přípravě zrodu mluvil, tehdy ještě ne profesor ale primář, Fingerland.

Iniciátory vzniku fakulty spolu s ním byli hlavně doc. Bedrna a doc. Maršálek. Již prezident Masaryk prý vyslovil myšlenku, že by Hradec mohl být sídlem univerzity. O zřízení fakulty se přičinil i prof. Albert Pražák, předseda České národní rady. Jeho syn byl totiž asistentem na gynekologii u doc. Maršálka. Později byl primářem v Jaroměři.

Budova teoretických ústavů byla postavena před válkou původně jako sídlo sborového velitelství naší armády. Předtím tu byl pevnostní cihlový kavalír, v něm byly všeliké dílny a sklady, navrchu hlína a tráva. (Podobný kavalír pamatuji z dětství i v místě dnešního Krajského soudu). Za německé okupace sloužila tato budova různým nacistickým institucím, v poslední fázi jako Reservelazarett. A tak ji také Němci opustili

Takto začínala výuka! Na velké posluchárně fakulty (která tehdy měla rovnou podlahu, ne dnešní amfiteátrové uspořádání) jsou jediným vybavením sedačky – „dojačky“. Autorem anatomických obrazů visících na zdi byl student Malec.

i se zakrvácenými obvazy a vším možným. V tom stavu připadla fakultě. Brigádnickým přičiněním hlavně budoucích studentů se muselo všechno vyklidit a vyčistit.

V budově zůstaly holé stěny a bylo nutno vše zařizovat a vybavovat. Přispěly dary ze zahraničí prostřednictvím UNRRY a pak i přičiněním Unitářské mise, jejímž členem byl i kardiolog prof. White.

Přesto, že jsme začínali ve zcela primitivních podmínkách, byla právě ta první tři léta do roku 1948 naším nejkrásnějším životním obdobím, a to nejen proto, že jsme byli mladí.

Sám jsem měl již na gymnáziu výtvarné sklony, o nichž se, nevím jak, dozvěděl prof. Fingerland. Ten mě ještě před začátkem výuky seznámil s prof. Hromadou, který měl zařizovat anatomický ústav. Hromada mi dal humerus s podotknutím: „Nakreslete mi tu kost“. Když jsem mu daný úkol předložil, řekl: „Tak vás беру!“ – abych v anatomickém ústavu maloval tabule. Ale prof. Hromada se tehdy do Hradce nedostal a přišel až se zřízením VLA. Vedením byla pověřena dr. Libuše Fučková, původně neuroložka, chráněnka ministra Nejedlého.

Tehdy nebyly knížky ani atlasy a my jsme z dostupných exemplářů obmalovávali potřebné obrázky, abychom s předstihem stačili pořádit dokumentaci k přednáškám. Tyto ta-

bule sloužily i v dalších letech a některé se uchovaly dodnes. V anatomickém ústavu vedli praktika pokročilejší studenti – Láďa Ženíšek (později gynekolog) a Míra Emr. Ten se stal profesorem ortopedie a dnes je nejstarším členem LF. Ti také napsali pitevní návod. Na tabulích a preparátech pracovali Milan Šána, Karel Urbánek, Vlasta Mareček, Zdeněk Dyntera. Zdeněk Blahník, Luboš Faltýnek, Sváta Řehák (byl později děkanem), Zdeněk Nedoma a Zdeněk Fiedler. Těla pro ústav svážel starým furgonem od Unrry pan Havránek, který byl i domovníkem na fakultě.

I na jiných teoretických ústavech působily skupinky nadšenců, z nichž mnozí na teorii zůstali a našli ve svém oboru životní náplň. Tak na fyziologii, kterou vedl prof. Smetánka, byli Jaroslav Peregrin a Odřich Škranc (později byl děkanem).

Dr. Erban vzpomíná, jak na biologii u prof. Krajníka, spolu s Oldou Vejborou a Jirkou Tománkem a dalšími pěstovali mušky drozofily a rybičky v akváriu. Pro ně tavili i led z Orlice, aby voda byla bez chloru. Dělal i těhotenské testy.

Líhni volentérů byla patologie prof. Fingerlanda. Tam působil Vladimír Brzek, Jirka Endrys, Jindra Groh, Rostík Kodousek a další. Většinou se pak významně uplatnili na klinikách.

Brzy se na ústavy obraceli i klinici. Např. prof. Bedrna na anatomických preparátech sledoval změny v meziobratlových destičkách při pohybech a zatížení páteře. Později asistent Rudolf Petr ve spolupráci s ústavem experimentální fyziologie prof. Vávry dělal na kočkách svou habilitační studii spinálního traktu trigeminu.

Nejen ústavy, ale i posluchárny byl chudě vybaveny. Ve velké posluchárně bylo auditorium obrácené než je dnes. Měli jsme stoličky bez opěradel, říkali jsme jim dojačky. Na přednášky se chodilo ve velkém počtu. Většina klinických přednášek se konala v posluchárně v suterénu gynekologické kliniky „v ponorce“. Byly hojně navštěvovány, takže si leckdo nosil i vlastní sedátko. Přednášky byly skutečně základem našich poznatků a dodnes musím oceňovat jejich výtečnou úroveň.

Děkanem původně hradecké pobočky pražské lékařské fakulty byl prof. Bohuslav Bouček z Prahy, který se věnoval historii a etice. Brzy však přišel prof. František Smetánka, který před tím působil také v Záhřebu. Byl fyziolog a byl skutečnou výraznou, svéráznou osobností. Fakultě vtiskl vysokoškolský charakter a přitom byl osobně velmi přístupný a přátelský. Vzpomínám na jeho poslední vystoupení 25. února 1948. Na začátku nového semestru svolal Smetánka studenty a ve svém projevu mimo jiné řekl, že únor 48 bude pro náš vývoj znamenat větší mezník než květen 45, který jaksi samozřejmě vyplynul z konce války. Krátce nato profesor Smetánka emigroval do Anglie. Tam také později zemřel.

Biologii od začátku vedl Krajník, chemii Škramovský, fyziku Nusberger, farmakologii Köcher, experimentální patologii Vávra, hygienu Dvořák, soudní Knobloch, na histologii přišel Vrtiš, původem veterinář, který se po Smetánkovi stal děkanem. Na anatomii Fučíkovou později vystřídal na čas Josef Zrzavý, snad synovec malíře Jana Zrzavého. Vydal anatomii pro výtvarníky.

Na klinikách vedle Bedrny, Maršálka a Fingerlanda byli už docenti na ortopedii Vavrda, na kožním Janoušek a na urologii Sixl. Na internu přišel Pavel Lukl, na oční Jan Vanýsek, na ušní Jan Hybášek, na dětskou kliniku Jiří Blecha, na neurologii z Hennerovy kliniky Václav Piřha, na psychiatrii Stanislav Krákor.

Tehdy nebyly přijímací zkoušky. Kdo se přihlásil, byl přijat, ale to neznamenalo, že vystudoval. Přednášky byly nepovinné a i ve zkouškách byla volnost. Vyhlašoval se jen první termín a pak bylo možno se přihlásit na některý další vypisovaný termín, bez nutnosti absolvovat to či ono v daném čase. Bylo na tom sice závislé stipendium, ale umožňovalo to existenci „věčných studentů“. Těch ale nebylo moc. My jsme tenkrát spěchali, vystudovali jsme vlastně za čtyři a půl roku a ne snad špatně. Předmětů a zkoušek jsme sice měli méně než teď, zato však příprava na jednotlivé zkoušky musela být důkladnější. Pozdějším příchodem mikrobiologa Ivana Málka začaly reformy studia a ty pak v dalších obdobích v různých podobách a intenzitách pokračovaly.

V roce 1948 se část z nás dala nalákat na možnost absolvovat o prázdninách 3 měsíce základní vojenské služby – pěšáckého výcviku v Milovicích. Všechno špatné je k něčemu dobré! Tehdy tam byli velitelé ještě většinou západáci a vojna měla jiný charakter než později za Čepičky; v září jsme se jako čestná jednotka účastnili pohřbu prezidenta Beneše.

Studentský život byl v prvních letech demokratický, politické názory se mohly volně projevovat. Na půdě Spolku mediků byla živá a někdy i bouřlivá činnost. Předsedou byl Višňák, muž vyšší postavy s bradkou. Zajímal se o chirurgii. Byl pravicevého smýšlení, národní socialista. Nebylo mu pak dopřáno dostudovat. Levé křídlo vedla Inka Katnarová, která za války prošla koncentrákem. Naše skupina, výtvarně činná kolem anatomáku, vydávala nezávislý

nástěnný časopis. Hledali jsme pro něj vhodný název a snad Blahník vymyslel biologické označení Výtrus. Vyšlo asi do dvaceti čísel. Škoda, že se z toho nic nedochovalo. Na jednom z posledních čísel byly fotografie z návštěvy Jana Masaryka v Hradci Králové.

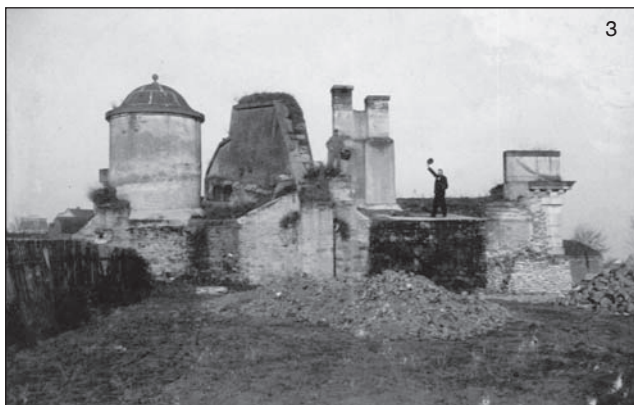
V roce 1946 pořádali medicí majáles. Součástí byly i koloběžkové závody na Ulrichově náměstí. Koloběžky byly jen improvizované, dřevěné. Závodili i děkan prof. Smetánka, gynekolog Maršálek, hygienik Dvořák a další. Byl jsem u toho, když organizátoři přemlouvali Smetánku. Maršálek stál opodál a bylo na něm vidět, jak chtěl být také přemlouván. A byl a jel! Maršálek bydlel na Ulrichově náměstí a patřil tehdy k hradecké honoraci. Manželka mu pak doma prý vyčítala, co takhle na veřejnosti provádí. On odpověděl: „Přece jsem v tom nemohl nechat děkana samotného“. Smetánka závod vyhrál a pochodoval pak s odměnou, koštětem v jedné ruce a v druhé se skleněným nočníkem se špekáčkem a hořčicí. Na náměstí bylo tehdy plno a bylo to moc hezké. Jako v Hyde parku řečnil medik Dušan Pujman. Něco takového pak už víc než 40 let nebylo myslitelné.

Na jaře 1948, tedy už po únoru, byly oslavy 600 let Karlovy univerzity. Tehdy sem z Prahy přijela autobusem početná delegace zahraničních účastníků z různých kontinentů.

Chtěl jsem zde uvést několik letmých vzpomínek na naše začátky na hradecké lékařské fakultě. Leccos jsem jistě vynechal, něco si snad vybavuji zkresleně. To, co v nich však dominuje, je elán, s jakým jsme se tehdy hrnuli do činnosti a s tím související náš vztah fakultě. Přál bych dnešním studentům, aby za dalších 65 let měli na studium kupu krásných vzpomínek a aby si odnášeli do života alespoň trochu kladného vztahu k fakultě, jaký jsme tu načerpali my.

(Prof. MUDr. Rudolf Malec, CSc., je emeritním přednostou Neurochirurgické kliniky)

ČERNOBÍLÉ POKLADY Z ARCHIVU MUZEA - STARÁ NEMOCNICE A BOURÁNÍ PEVNOSTI

1. Pohled na dominanty Hradce Králové přes Pražský most s pevnostní branou, konec 19. století
2. Bourání hradeb a úprava terénu na pravém břehu Orlice, v pozadí budova staré nemocnice, 90. léta 19. století
3. Bourání hradeb v blízkosti nemocnice, 90. léta 19. století
4. Zbytky pevnosti (ravelín č. 11), opět v pozadí stará nemocnice a vily na Orlickém nábřeží, poč. 20. století
5. Pohled na nově dokončený evangelický kostel, v pozadí budova nemocnice, 1912 (Fotoarchiv MVČ v Hradci Králové)

Přeměna pevnostního Hradce Králové v moderní město byla zaznamenána na řadě fotografií. Jména fotografií, které tuto skutečnost dokumentovali nejsou bohužel, až na výjimky, známa. Několikadílný seriál o staré a nové nemocnici, který jsem v roce 2001 pro časopis Scan psala, byl doplněn i zajímavými fotografiemi. Přesto bych čtenáře Scanu ráda seznámila s dalšími "poklady" fotoarchivu Muzea východních Čech v Hradci Králové. První část je věnována staré nemocnici a bourání pevnostních hradeb.

Město Hradec Králové bylo koncem 18. století přeměněno ve vojenskou pevnost. Centrum města bylo obklopeno hradbami a teprve po zrušení zákazu výstavby v pevnostním obvodu mohly být realizovány veřejné budovy a instituce, které umožňovaly další hospodářský a kulturní rozvoj města. O sto let později se město začalo, po dlouhém vyjednávání zastupitelů města, hradebních pout zbavovat a 27. února 1893 se stal pro město významným dnem. Tento den schválila říšská rada osnovu zákona o prodeji královéhradecké pevnosti městu. Město tak mohlo zahájit bourání vojenské pevnosti; rozebírání pevnostních valů začalo hned na počátku roku 1894. První novodobou veřejnou budovou ve městě se stala reálka (v současné době Střední zdravotnická škola), postavená v letech 1871 až 1874 podle návrhu K. Webra.

Vzhledem k tomu, že v roce 1874 zrušilo město pro nedostatek finančních prostředků městskou veřejnou nemocnici (zřízena v roce 1867 v městském domě čp. 98), bylo nutné problém chybění veřejné nemocnice co nejrychleji vyřešit. Tato neuspokojivá situace však trvala více jak deset let, a to až do roku 1884, kdy Hradec Králové byl prohlášen otevřeným městem a pevnost byla formálně zrušena. V letech 1886 až 1887 vyrostla okresní nemocnice (po dostavbě nové

okresní veřejné nemocnice v roce 1928 se pro ni vžil název stará nemocnice), vybudovaná podle projektu architekta Viktora Weihhegsta. Budova nemocnice se zařadila mezi první veřejné budovy za hradbami pevnosti a na přelomu 19. a 20. století se tak stala svědkem bourání pevnostních hradeb.
PhDr. Pavla Koritenská
Muzeum východních Čech v Hradci Králové

Použitá literatura:

Jakl, Jan. Zmizelé Čechy - Hradec Králové. Praha - Litomyšl : Paseka, 2005.
Koritenská, Pavla. Proměny staré nemocnice. Scan, 2001, ročník 11, č. 1, s. 18-19.
Koritenská, Pavla. Před výstavbou „Nové nemocnice“. Scan, 2001, roč. 11, č. 2, s. 19-20.

▼ ▼ ▼ ▼ ▼ Škola ve fakultní nemocnici

Základní a mateřská škola, která působí při fakultní nemocnici již přes padesát let, se stará o její malé pacienty nejen po stránce vzdělávací a výchovné, ale hlavně jim nabízí pestré zájmové činnosti a programy – např. divadelní představení, besedy, koncerty, mikulášské a vánoční besídky, soutěžní akce, výtvarné projekty apod. Následující snímky jsou připomínkou některých z nich, uspořádaných školou na sklonku loňského roku.

Mgr. Helena Bieliková
Foto: M. Rýznarová

Drakiáda v říjnu 2010 – soutěž hospitalizovaných dětí o nejkrásnějšího dráčka.

Návštěva zdravotních klaunů.

Studenti SZŠ zahráli pohádku Jana Wericha Sůl nad zlato

Listopad 2010 – koncert žáků ZŠ SNP v Hradci Králové

Několik let pravidelně navštěvuje chlapce a děvčata na oddělení větších dětí malíř Jan Honza Lušovský. Kreslí jim obrázky na přání, které si pak odnesou domů coby příjemnou vzpomínku na pobyt v nemocnici.

Mikuláš a jeho družina.

Vánoce přinášejí radost i v nemocnici.

Evžen Malý

* 1949 v Králíkách. Amatéřské fotografii se věnuje prakticky 30 let. Byl zakládajícím členem fotoklubu „U klíče“ v Králíkách. Opakovaně vystavoval na různých místech východních Čech, v Polsku, na lékařské a farmaceutické fakultě v Hradci Králové.

Evžen Malý dokáže výtvarně zhodnotit velmi prosté motivy, které jiní míjejí bez povšimnutí. Využívá hru světla a stínů, nepostrádá jemný smysl pro humor. Stálým objektem jeho objektivu zůstává bližší i vzdálenější okolí města Králíky, dalším zdrojem inspirace je také cestování. Svoje snímky autor s oblibou sdružuje do celků s blízkými náměty. Na své poslední výstavě na lékařské fakultě, která se konala od 13. ledna do 18. února, například představil cyklus na téma klíka u dveří. *I. Juranová*

V Galerii Na Hradě vystavoval na přelomu roku 2010 a 2011 svoje grafiky a obrazy architekt Zdeněk Šindlar. Narodil se v roce 1939 ve Vysokém Mýtě, vystudoval Fakultu architektury ČVUT. Není tedy divu, že města, domy a architektonické památky jsou základním motivem jeho prací.

Výtvarná tvorba provázela Zdeňka Šindlara už od dob studií, kdy připravoval návrhy plakátů, ilustrace a karikatury pro různé tiskoviny. Členem Svazu českých výtvarných umělců se stal již v roce 1964. V druhé polovině 60. let pracovní pobýval v Anglii, kde se podílel na projektech satelitních měst severně od Londýna. Zároveň měl možnost v Londýně vystavovat svoje grafické práce.

Návštěvníkům galerie představil autor nejrozličnější místa celého světa ve svém osobitém výtvarném zpracování. K vidění byla nejen nevšední zákoutí, ale i velmi známé pohledy na taková města jako jsou Londýn, Washington, Benátky, Dubrovník, Paříž, Istanbul a mnoho dalších. Celá řada grafik byla věnována Praze a nechyběl ani Hradec Králové.

I. Juranová

Zdeněk Šindlar: Londýn – Blackfriars Bridge

Během posledních čtyř ročníků Scanu jsme se na jeho zadní straně pravidelně seznamovali s reprezentativními malířskými a fotografickými díly autorů z řad pracovníků FN a LF. Výtvarnému umění se na stránkách našeho časopisu chceme věnovat i nadále – představováním tvorby profesionálních umělců z východočeského regionu. V ročníku 2011 se budeme seznamovat s obrazy malíře a řezbáře Pavla Matušky z blízkých Třebechovic pod Orebem.

PAVEL MATUŠKA

se narodil v roce 1944 v Třebechovicích pod Orebem. Je absolventem SPŠ strojnické v Rychnově n. Kn. (1962).

Jako výtvarník propagace začal pracovat v roce 1967 ve Fotochemě, dále pak postupně v reklamní agentuře REAG a podnicích Strojbal a Čs. hudební nástroje v Hradci Králové. V letech 1976–1979 absolvoval šestisemestrální Studium teorie a praxe grafiky periodik při Fakultě žurnalistiky Univerzity Karlova v Praze.

Členem Svazu výtvarných umělců (nyní Unie výtvarných umělců) se stal v roce 1982 a od roku 1984 pracoval jako výtvarník na „volné noze“, především v oborech reklamní grafika, kreslený humor a ilustrace.

V roce 1980 začal publikovat kreslený humor v domácích novinách a časopisech. Rychle se zařadil mezi naše filozofující kreslíře humoru po bok Borňa, Jiráňka, Renčina, Bartáka, Slívy, Hrubého, Pálky a dalších.

Své kresby pravidelně publikoval ve švýcarském humoristickém časopise Nebelspalter. Jeho práce jsou zastoupeny ve sbírkách pořadatelů mnoha soutěží a festivalů kresleného humoru po celém světě, kde získal řadu cen (např. Tokio/Jap./1980, Marostica/Ital./1985, Varaždin/Jug./1986, Anglet/Fr.

/1986, Beringen/Bel./1987, Montreal/Kan./1988, Knokke-Heist/Bel./1989, Harelbeke/Bel./1991, Istanbul/Tur./1993, David/Švýc./1993 a 2000 a jiné.

V ČR dosud uspořádal více než šedesát samostatných výstav kresleného, malovaného a řezbovaného humoru a účastnil se mnoha kolektivních výstav.

Četná ocenění získal i na domácích soutěžích a přehlídkách (Stadion Praha, Humorist Hradec Králové, Bienále Písek atd.) Je nositelem vzácného (endemického) titulu HiDr. – Doktor Humorensis slovníkové Malostranské Besedy v Praze (1984), který neužívá. S usmíváním si ale užívá trojnásobný by-pass, jehož je nositelem od roku 2007.

Ilustroval několik knih. V roce 1990 vydal vlastní knížku kresleného humoru nazvanou: Žiju, povolení mám a v roce 2006 velkou monografii Pavel Matuška Usmívání – kresba (malba) řezba. V současné době se stále více věnuje volné tvorbě, malbě a řezbě, ale neopouští svou filozofickou základnu – humor.

Jeho zálibou je cestování a fotografování. Uskutečnil řadu poznávacích cest po celém světě. Je členem Unie výtvarných umělců v Hradci Králové. Žije v Třebechovicích p. Orebem.

CO TAKÉ ZAZNĚLO V SENÁTU ...

Ministr vlády ČR Libor Ambrozek předkládal v Senátu kontroverzní „Návrh zákona o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie“ s odřeninou a monoklem pod pravým okem. Uvedl jej slovy: Vážený pane předsedající, senátorky a senátoři. Chtěl bych vás ubezpečit, že mé zranění (bouřlivá odezva mezi senátory) není důsledkem ani vládní krize ani nízké míry vnitrostranické demokracie, ani Velikonočního pondělí, ale už neděle. Bylo způsobeno jízdou na kole.

Prezident Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ) František Dohnal v Senátu předkládal k projednání jeden z Kontrolních závěrů NKÚ. Uvedl jej slovy: Vážený pane předsedající, pane ministře, dámy a pánové, členové Senátu. ... Já vím, že kontrola je nepopulární. To je možné vidět hlavně v reakcích na některé kontrolní závěry. Jeden z mých zahraničních kolegů mi krátce poté, co jsem do této funkce nastoupil řekl, že v celé oblasti a historii kontroly existují dvě největší lži: první je, když kontrolovaná osoba říká kontrolujícímu: „Vítáme vás“, a ta druhá, když kontrolující kontrolované osobě sděluje: „Přišli jsme vám pomoci.“

Projednával se návrh zákona o kronikách obcí. Senátor a dlouholetý starosta Červeného Kostelce Petr Fejfar odmítal zákonnou povinnost obce kroniku vést. „Domnívám se, že tomu tak není, protože pokud obec kroniku vede, tak ji vede, pokud ji nevede, není v zákoně uvedena žádná sankce. Dovedu si představit spoustu věcí z běžného života, když třeba slibujeme v manželství věrnost a věrni nejsme. Ale také nám za to nikdo ruku nebo některý z údů neusekne“. (Oživení v sále.)

Na schůzích Senátu PČR vyslechl a ze stenografických záznamů zpracoval Karel Barták

Ilustrace Michael Marčák

Z HISTORIE ČESKÝCH ŠPITÁLŮ

Lysá nad Labem

Vlídny a přátelský kraj středočeské nížiny, borovicové lesy se střídají s úrodnými poli, lužní háje s mlžnými labskými tůněmi. Krajina dodnes nese znaky tvůrčí činnosti svérázného majitele panství Františka Antonína Šporka. Říšský hrabě, jeden z nejbohatších feudálů českého království, se narodil roku 1621 v Lysé n. L. Vystudoval práva na Karlo-Ferdinandově univerzitě a studium patrně velmi ovlivnilo jeho další život; hodně cestoval po západní Evropě, seznámil se v plné šíři s uměleckými, vědeckými i náboženskými směry. Jeho rozporuplná osoba bouřliváka, ale i dobrého hospodáře, sudiče, odpůrce jezuitů, velkého mecenáše umění (kterým vyjadřuje své životní postoje) či hloubavého a tolerantního filantropa se v plné míře obráží v činnosti na jeho rozsáhlém panství.

Na místě gotického hradu postavil v Lysé n. L. honosný zámek, obklopený nádherným parkem se sochami z dílny Matyáše Bernarda Brauna: Živly, Čtvero ročních období, Dvanáct měsíců, Den a Noc, lvi, sfingy. Přestavěl celé město a dal mu barokní vzhled. Založil zámky, paláce, kláštery, lázně, kostely, zřídil tiskárnu (výtisky zdarma rozdával svým poddaným), stavěl kaple a poustevny a zřídil i špitály (Kuks, Karlov, Lysá n. L. – 1717).

Místní špitál (foto 1) je jednoduchá dvoukřídlá přízemní stavba se zrušenou kaplí; v 19. a 20. stol. v něm byl poštovní úřad. Levé křídlo dnes slouží místnímu úřadu, pravé křídlo je věnováno výstavě o životě a díle významného zdejšího rodáka akademika Bedřicha Hrozného (1879–1952) (foto 2).

Hrozný pocházel z rodiny evangelického faráře; vystudoval gymnázium ve Vídni a studoval orientalistiku (zvládl latinu, řečtinu a 10 orientálních jazyků). Během 1. světové války sloužil jako písař ve Vídni, kde se po večerech zabýval tajemnými texty, rozluštil je a přeložil tisíce let starý jazyk – chetitštinu. Po válce odešel na Univerzitu Karlovu a stal se její ozdobou. Podnikl expedice do Turecka; po návratu založil Orientální ústav. Roku 1939 byl zvolen rektorem UK (foto 3); během nacistické razie na UK se ostře postavil proti okupantům a bránil akademickou půdu. Po osvobození a po těžké nemoci se již nevrátil na pražskou univerzitu. V roce 1952 byl jmenován akademikem.

Vděční rodáci mu při příležitosti stého výročí narození postavili památník s textem chetitšské tabulky, kterou přečetl a přeložil: „Chléb budete jísti, vodu budete pít“.

Cesta za špitály do Polabí byla skutečně přínosná; obdivovali jsme, jak město pečuje o významné historické památky – rozsáhlý nádherně restaurovaný zámek obklopený udržovaným parkem slouží seniorům jako domov, augustiniánský klášter památkářům a výstavám z historie kraje a bývalý špitál je využíván sociálním odborem MÚ a k výstavám o významných místních rodácích.

Bohužel ne všude je památkám věnována taková péče – dědictví předků na mnoha místech naší krásné země je zašantročené, chátrá a pokud ještě stojí – hrozí mu demolice.

Ten den byl krásný a zářil barvami podzimu.

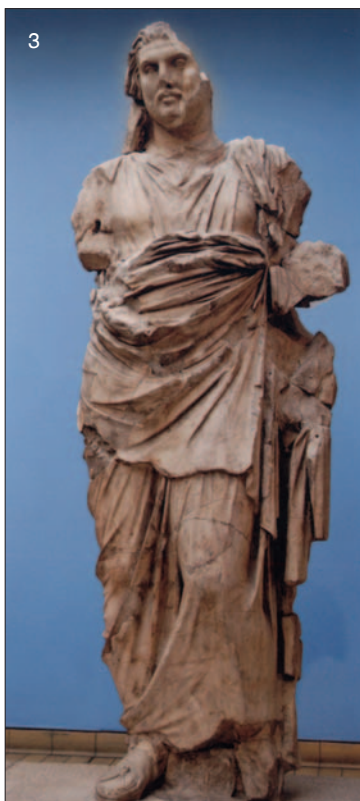
Jan Smit

HALIKARNÁSSOS

Během plavby podél jihozápadního břehu Malé Asie se před námi z mlžného oparu vynořil poloostrov Knidos a za ním bájný Halikarnásson se svým Mausoleem (foto 1). Je to území, které v dávných dobách obýval národ Chetitů, jehož písmo a jazyk rozluštil profesor a rektor UK Bedřich Hrozný. Od 9. stol. př. Kr. byla tato oblast, zvaná Kárie, kolonizována osadníky ze Sparty a Troizény. Kárové byli zprvu poddanými krále Kroisa a následně perského Kýra II. Velikého. Významnými městy této oblasti byl Knidos a Halikarnásson (Bodrum), v kterých vládla bojovná kněžna Artemísia I. (bojovala po boku Peršanů proti Řekům). Po vzpourách proti Dáriovi II. se kárijským satrapou a dědičným knížetem stal Hekatomnos, který založil dynastii; jeho syn Mausólos (řec. Maussóllos; 377–353 př. Kr.), přenesl své sídlo do Halikarnássu, kde vládl zcela nezávisle na Persii. Díky mohutnému loďstvu a armádě vytvořil z Kárie mocnost, ovládající moře a řecké městské státy na pobřeží i ostrovech (Rhodos – významná dopravní tepna pro dovoz obilí z Egypta), rozvíjel zemědělství, výrobu a obchod (zvláště s otroky). Byl zaníceným budovatelem nových měst, do nichž sestěhoval obyvatelstvo na základě nucené asimilace. V sídelním městě stavěl chrámy zasvěcené Afrodítě, Áreovi a Hermovi, královský palác a hrad, velké divadlo a konečně Mausoleum (řec. maussolleion), které se stalo dominantou. Zářící budova z mramoru, se štukaturou, zdaleka viditelná, se brzy zařadila mezi „sedm divů světa“. Vládce Kárie patrně tuto stavbu nedokončil za svého života (umírá 353 př. Kr.) a jeho sestra a manželka Artemísia II. v ní pokračovala. Stavba měla půdorys 38x32 m, výšku 42 m a byla obklopena 36 ionskými sloupy, 10 m vysokými. Střechu tvořila pyramida s 24 stupni, na jejímž vrcholku byl obrovský vůz, tažený čtyřspřežím, řízený Apollónem, u Řeků

symbol přechodu k smrti. Bylo to dílo, které spojovalo architekturu a sochařství několika směrů: perské (vysoký podstavec o 3 stupních řecké (ionské sloupy a sochy) a egyptské (pyramidální střecha). Na stavbě se podílela řada

architektů a sochařů: Pythios, Skopás, Satyr, Bryaxis, Tímotheus a Leócharés a snad i Praxitelés (foto 2 – maketa z bodrumského muzea). Přes 300 obrovských soch (3m) stálo mezi sloupy, na terasách a římsách, ale zachovalo se jich jen málo. Jedna z nich je přisuzována Mausólovi (foto 3 – repro z katalogu). Části sochařských vlysů - střetnutí Lapithů s Kentaury, vozové závody s řítičnými se koňmi a boj Řeků s Amazonkami jsou umístěny v Britském muzeu, kam je dopravil britský konzul Ch. T. Newton r. 1856. Někteří historikové se domnívají, že tato stavba, původně považovaná za hrobku krále a jeho manželky, by mohla symbolizovat památník, vztyčený na paměť dynastie Hekatommidů. V základech ale byla objevena do skály vytesaná pohřební místnost a druhá mohla být ve vrchní sloupové sní, ale kdo v ní byl pohřben, jestli král nebo další členové rodiny, je obestřeno tajemstvím.

Po Artemísii II. (zemřela 351 př. Kr.) nastoupil kárijský a ly-

kijský vládce Idratos se sestrou Adou. Ta byla po jeho smrti vypuzena a až po nelítostném obléhání města Alexandrem Velikým jí byl trůn navrácen. Tím krátké období kárijské slávy prakticky skončilo. Celá oblast střídavě podléhala nadvládě nejrůznějších helénských měst, až skončila jako vazal Říma (provincie Asia).

Mausoleum zůstalo netknuté do 13. století, kdy zemětřesení zničilo jeho vrchní část. Definitivní destrukci této skvostné stavby způsobil řád johanitů v 15. stol.; ti se rozhodli obnovit Mausólovův hrad (foto 4) a jako zdroj stavebního materiálu posloužilo právě Mausoleum. Většina soch a stavebních prvků skončila ve vápenkách a některé části (vlysy) byly použity jako hradní opevnění. Hradu a města se pak r. 1523 zmocnili Osmané.

Končíme prohlídku Halikarnássu (Bodrumu) a abychom se rozloučili s tímto starověkým městem a přístavem, vyjíždíme na kopce nad městem, odkud je nádherný pohled přes záliv na Hippokratův ostrov – Kóu. Je to smutné místo mezi troskami větrných mlýnů, které zde zanechali vyhnaní maloasijsí Řekové (foto 5). Vítězná armáda Mustafy Kemala (Atatürk) financovaná bolševickým Ruskem a Ukrajinou a vyzbrojovaná Francií, při „Velké ofenzivě“ 10. září 1922 vyhnala ze země 250 000 Řeků. Město byla vypálena, rozbořena, ostrovy obsazeny Itálií (Dodekanesy) a 2 000 let helénismu v Malé Asii bylo zpečetěno. Kolik Řeků a na východě Arménů při této genocidě uhořelo, utopilo se a bylo povražděno, již nikdo nezjistí. Válka v roce 1918 neskončila mírem, pokračovala na jiných místech dál a ještě krutějším způsobem.

J. Smit

Pavel Matuška: A snídane je v trávě

Pavel Matuška: Jakoby na malou chvíli zavládla panika